

BILAGA 6

PM GRÖNSTRUKTUR VÄSTERVIKS SJUKHUS

Underlag till MKB

Katharina Henriksson, WSP

2023-02-24

ALLMÄNT OM GRÖNSTRUKTUREN

Hållbarhet

Länets utvecklingsstrategi *Klimat att växa i* fungerar som regionens målbild och inriktning för utvecklingen. Region Kalmar län ska vara drivande i detta arbete. Syftet med strategin är att genom hållbar utveckling skapa livskvalitet för invånarna där ramen för utvecklingsarbetet sätts av ekologins gränser och med stark ekonomi som medel. Agenda 2030 utgör grunden för utvecklingsstrategin och strategin integrerar miljömässig, social och ekonomisk hållbarhetsutveckling.

Grönstrukturfrågor kopplad till biologisk mångfald och dagvattenhantering är viktiga delar i Länets och Regionens strategi för hållbarhet och ska beaktas i utformningen av grönstrukturen vid Västerviks sjukhus.

Anpassning till ett framtida klimat med högre temperaturer, skyfall och mer frekventa extremväder, är nödvändig och avspeglas i omhändertagandet av dagvattnet.

Den sociala hållbarhetsdimensionen innefattar en medvetenhet och insikt om människors behov av en god livsmiljö och viljan av att vara med och påverka den. Detta är betydelsefullt för att förbättra såväl patient- som arbetsmiljö, här ingår även grönstruktur som en viktig del.

Forskning

Utformningen av grönstrukturen vid Västerviks sjukhus har som utgångspunkt den senaste forskningen. Flertalet studier påvisar utemiljöns betydelse för hälsa och välmående. PTS forum har tillsammans med CVA tagit fram rapporten Evidensbaserad design av utemiljö i vårdsammanhang (2018). För att nyttja utemiljön/grönstrukturen som en resurs i vårdsammanhang definieras fyra delar som är viktiga att beakta vid utformning av grönstrukturen.

De fyra zonerna är:

- Visuell kontakt med grönstrukturen inifrån byggnaden.
- Gestaltad övergång mellan ute och inne.

- Placering av grönstruktur/ trädgårdar i direkt anslutning till vårdbyggnader.
- Möjlighet att på ett nära och tillgängligt sätt ta sig ut till grönstruktur.

Rapporten tar även upp QET-verktyget som kan användas för en evidensbaserad designprocess i tre steg: landskapsanalys, brukarundersökning och slutsatser i form av designåtgärder. Syftet med verktyget är att kartlägga och utforma utemiljön utifrån 19 evidensbaserade miljökvaliteter. Kvaliteterna relaterar till att vara bekväm i utemiljön och tillgången till natur och liv. Gestaltningsprogrammet beskriver hur lokalstrategiplanen utformar grönstruktur och utemiljö enligt rapportens principer.

Arkitektur och estetik

Regionen har riktlinjer kring estetik att beakta vid utformningen av vårdbyggnader och vårdmiljöer. Det vackra har ett ändamål som på ett grundläggande plan inspirerar oss och få oss att må väl. Att gestalta för det vackra är en viktig fråga för vården och dess organisationer.

Vårdanläggningar är en del av stadsbyggnadskonsten. Anläggningen är en "stad i staden" med gatunät, parker, platser och byggnader med inbördes struktur och koppling till omgivningen. En anläggning som i skala och gestaltning där grönstrukturen ingår som viktig del i helheten, ska ges en estetisk utformning för att skapa en harmonisk upplevelse. Detta är av högt värde för såväl vårdtagare som personal i vardagens arbete, samt för patienter och anhöriga i livets stunder av glädje och sorg.

NULÄGESANALYS

Grönstruktur

Grönstrukturen som finns på sjukhusområdet idag, innehåller en variation i arter med flera olika träd i skiftande åldrar samt buskplanteringar och klippta häckar. Även mindre ytor med klippt gräs förekommer, liksom ytor med mer prydnadsbetonad karaktär med inslag av perenner.

Trädskikt

Inom sjukhusområdet finns flera mycket värdefulla äldre träd med både höga biologiska och sociala/estetiska värden. Flera av dem ingår i en kulturhistorisk kontext som går att koppla till äldre trädrader och miljön runt Ellen Keyskolan. Exempel på värdefulla trädstrukturer utgörs av lindraden utmed Kvarngatan som är samtida med skolan och avspeglar det sena 1800-talets stadsplanering. Ännu ett exempel är resterna av en äldre allé utmed skolans östra fasad. Stora delar av sjukhusområdet har under lång tid ramats in av en trädrad utmed den södra och västra ytterlinjen.

Än idag finns den södra trädraden med äldre lindar till stora delar kvar och avslutar området visuellt mot järnvägen. Utöver dessa träd växer äldre solitära träd av hästkastanj, lind och lönn i området vid huvudentrén. Några av träden samspelar

visuellt och åldersmässigt med äldre träd vid kyrkan, och förstärker sambandet och siktlinjen till denna byggnad.

Sammanfattning av träd med höga värden:

- Raden med lindar utmed Kvarngatan som är samtida med Ellen Keyskolan och som avspeglar stadsplaneringen från sent 1800-tal. Träden bedöms ha höga kulturhistoriska, estetiska och biologiska värden.
- Resterna av en äldre lindallé utmed Ellen Keyskolans östra fasad. Även dessa träd bedöms ha höga kulturhistoriska, estetiska och biologiska värden.
- Den södra trädraden med äldre lindar. Dessa träd avslutar området visuellt mot järnvägen och har höga kulturhistoriska, estetiska och biologiska värden.
- Äldre solitära träd av hästkastanj, lind och lönn i området vid huvudentrén som har visuella/estetiska och biologiska värden.
- Längst i väster i anslutning till parkeringsplatserna, växer inslag av äldre träd med biologiska och estetiska värden, däribland äldre ädel löv som lind och alm samt en rad med medelålders björkar.

Fördjupad trädinventering bör utföras för att ta reda på om några av träden är särskilt skyddsvärda, samt hur vitaliteten ser ut och vilka biologiska värden de har, även riskklass bör utredas. Träden kan som trädindivider ha höga värden i sig, men de kan också ha värden genom att de utgör livsmiljöer för en rad arter kopplade till gamla träd, så som mossor, lavar, svampar, insekter, fåglar och fladdermöss

Yngre träd

I samband med att nya parkeringsytor anlagts har blommande träd som oxel och prydnadskörsbär planterats som inramning i rader. Yngre träd växer även som solitärer vid gårdar och mindre parkavsnitt och har även de blommande karaktär med inslag av prydnadskörsbär, oxel, rönn och hagtorn. Längst i väster växer inslag av äldre björkar. Dessa träd är relativt unga men blomningen har betydelse för olika pollinationer och insekter, och träd med bär och frukt är viktig föda för fåglar.

Yngre träd växer även som solitärer vid gårdar och mindre parkavsnitt har blommande karaktär med inslag av prydnadskörsbär, oxel, rönn och hagtorn.

Den lilla parken på nedre Läroverksplan

Parken är yngre än skolbyggnaden, sannolikt anlades den i samband med renoveringar och nybyggnation under 1950-talet. I parken finns inslag magnolia, gullregn och prydnadskörsbär, samtliga träd bedöms vara planterade under 1950-talet och framåt.

Buskskikt

I parken vid Ellen Keyskolan har det tidigare funnit en mängd buskar. Dessa har succesivt tagits bort och idag kvarstår spridda blommande inslag i olika höjd/karaktär.

Inom området finns flera häckar med blommande buskar som spirea i anslutning till parkeringsytor samt friväxande buskage.

Perenner

Perenner förekommer framförallt vid entréer och ingår i planteringar med högt prydnadsvärde. Planteringar med perenner finns även vid dammen i områdets mitt samt framför Byggnad 09, där en mindre parkmiljö nyligen iordningstälts.

FRAMTIDSVISION

Mål för grönstrukturen

- Målet med sjukhusområdets grönstruktur är att främja hälsa och återhämtning för både personal och patienter, reducera stress samt påskynda läkningsprocessen. Utgångspunkt är den forskning som finns för evidensbaserad design kopplad till vårdmiljöer.
- Ytterligare ett mål är att främja biologisk mångfald och klimatanpassning i gestaltningen av utemiljön, i enlighet med hållbarhetsanvisningen som finns för fastighetsförvaltningen

Strategier och kärnområden

I samband med att de nya sjukhusbyggnaderna planeras finns en unik chans att utforma miljön utifrån ett helhetsperspektiv där grönstrukturen samverkar med inomhusmiljön så att den även fyller en roll för dem som vistas inomhus.

Det ska vara lätt att tillgodogöra sig grönstrukturen både visuellt och fysiskt.

Av särskild vikt är gestaltningen av grönstrukturen som hör samman med personalrum, innergårdar, takterrass/barnrehabiliteringen samt bårhusets trädgård. Det är även värdefullt att passager mellan byggnader gestaltas så de skapar stråk med grönska. Grönskan placeras även med tanke på utsikter och utblickar inifrån lokaler där människor väntar eller vistas längre stunder eller passerar på väg mot undersökning eller liknande.

Vistelseytor och gångstråk särskiljs från transporter och parkeringsplatser för att skapa lugn.

Entréer till sjukhuset utformas välkomnande med noga genomtänkt grönstruktur som skapar lugn och orienterbarhet. Parkeringsplatser är ofta en viktig del av det första intrycket av miljön och gestaltas med trädrader och häckar.

Vid entréer och parkeringar finns också en stor möjlighet att visa intentioner med biologisk mångfald och att på ett hållbart sätt hantera dagvattnet. Här finns ofta de största hårdgjorda ytorna med asfalt och plattor som skapar höga flöden vid kraftiga regn.

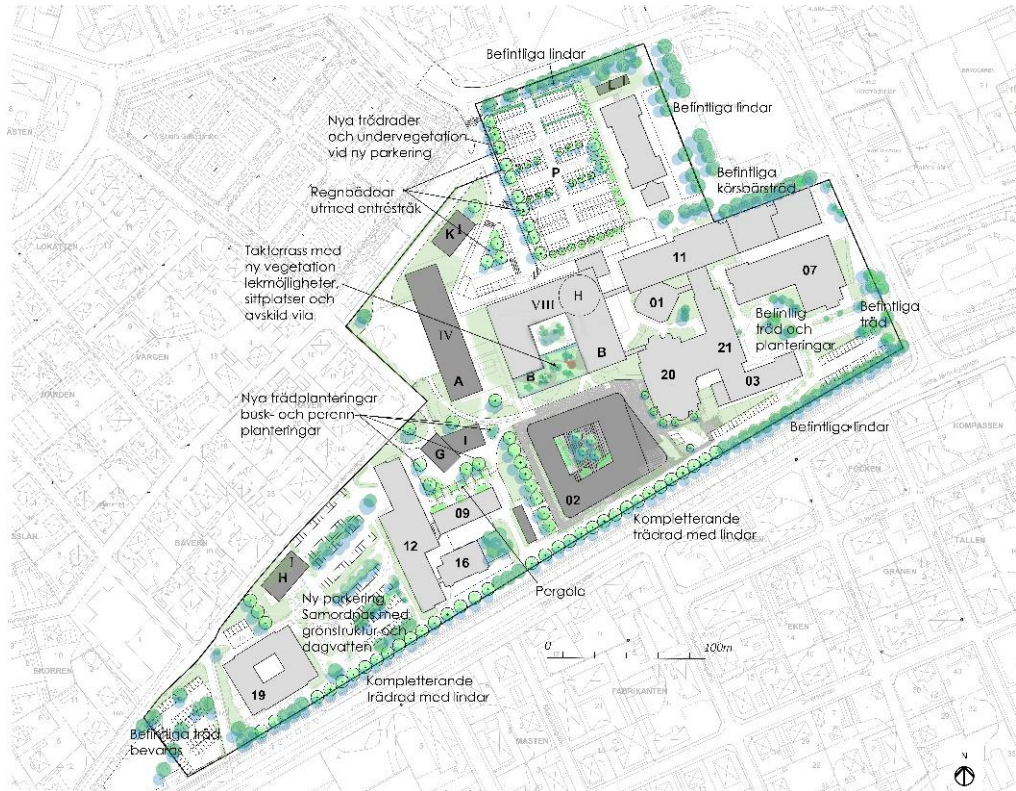
Äldre träd bevaras så långt detta är möjligt inom sjukhusområdet. Befintliga trädrader av lind har ett högt visuellt värde, men även kulturhistoriska och biologiska värden. De skapar även ett bättre mikroklimat för sjukhusområdet.

Vegetation i parkmiljön intill Ellen Keyskolan bör bevaras där utrymme finns. Perenner och buskar med högt prydnadsvärde kan flyttas och återanvändas som en del i hållbarhetstanken.

Utformning

Forskningen lyfter fram flera viktiga punkter som behöver tillgodoses om grönstrukturen/utemiljön skall fungera optimalt som läkande och stressreducerande miljö. Den senaste forskningen lyfter även fram möjligheter att möta framtida klimatutmaningar via utformningen av grönstrukturen. Nedan sammanfattas viktiga punkter som bör beaktas runt de framtida sjukhusbyggnaderna:

- *Skyddade och trygga platser.* Dessa ger en känsla av kontroll och möjlighet till privatliv, en vetskap om att det finns en miljö där brukaren kan komma bort från vårdssituationen en stund.
- *Platser med rofylldhet och lugn för stilla eftertanke.*
- *Platser med intryck av vildhet, artrikedom och känsla av natur för stimulans och distraktion.* Biologisk mångfald som stimulerar våra hjärnor utan att stressa.
- *Orienterbarhet.* Grönstrukturen skall vara enkel att ta sig till och synas inifrån byggnaden
- *Platser som ger möjlighet till socialt stöd*
Det vill säga utbud av platser för olika sociala konstellationer och storlekar på grupper, omgivna av grönska. Dessa platser får inte komma i konflikt med möjligheten att få vara i fred.
- *Öppnare ytor med möjlighet att utföra fysisk aktivitet och träning.*
Det skall vara lätt att ta sig till dessa ytor och att integrera detta i rehabilitering.
- *Grönstrukturen utformas för att främja biologisk mångfald.*
Växtval som gynnar fåglar och insekter. Beaktande av befintliga gröna korridorer, samt nya sådana.
- *Inramning och insynsbarriärer.*
Nya byggnader förses med gröna tak eller väggar. Större delar av sjukhusområdet inramas med ett vegetationsbälte av träd och buskar.
- *Vegetation och grönstruktur planteras för bättre mikroklimat*
Träd som blir riktigt stora och större buskage främjas då dessa skapar skugga och vindskydd.

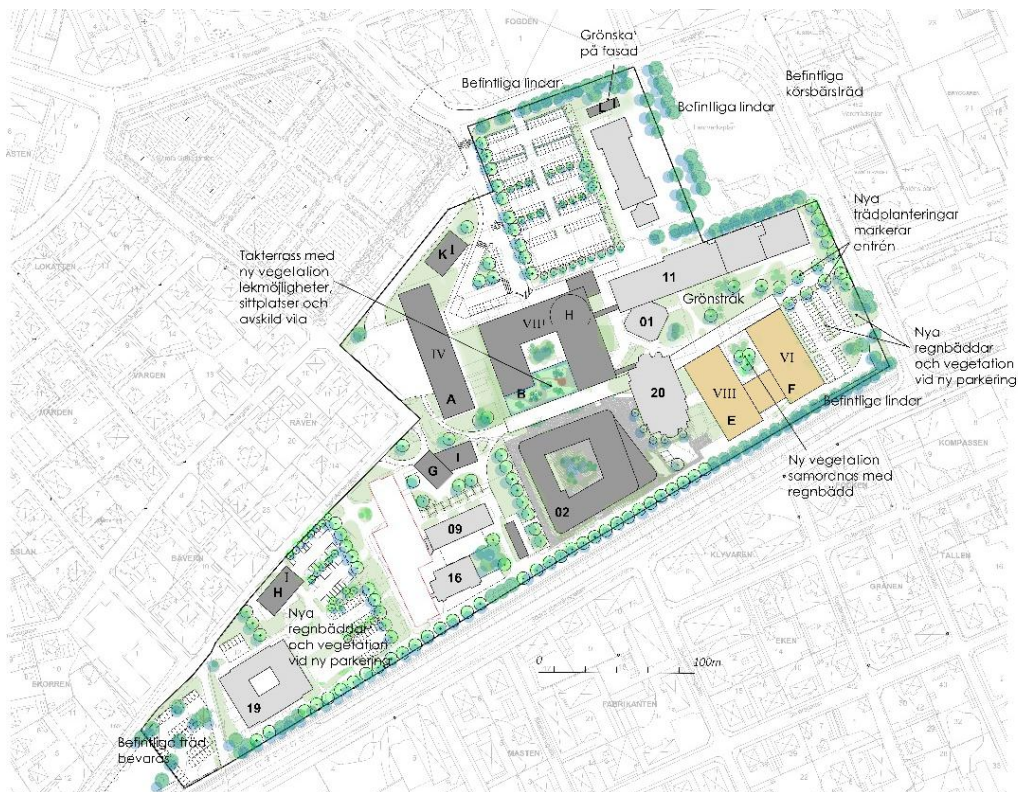
Situationsplan över grönstruktur **etapp 5**.

VÄSTERVIKS SJUKHUS
ÖVERSIKT
GRÖNSTRUKTUR
ETAPP 5

Katharina Henriksson
2022-12-16

- Befintligt träd
- Nytt träd

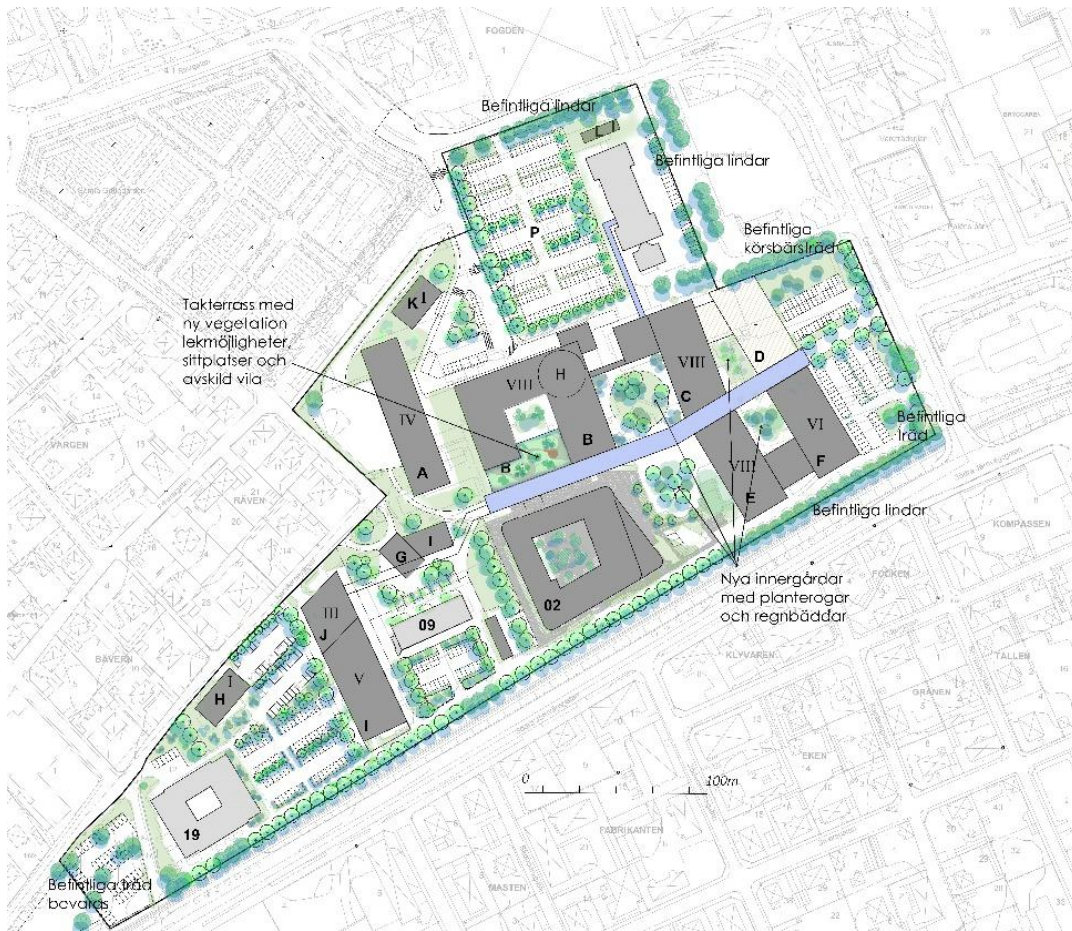
Situationsplan över grönstruktur **etapp 7**.

VÄSTERVIKS SJUKHUS
ÖVERSIKT
GRÖNSTRUKTUR
ETAPP 7

Katharina Henriksson
2022-12-16

- Befintligt träd
- Nytt träd

VÄSTERVIKS SJUKHUS
ÖVERSIKT
GRÖNSTRUKTUR
ETAPP 10

Katharina Henriksson
2022-12-16

- Befintligt träd
- Nytt träd

Situationsplan över grönstruktur **etapp 10**.